

ПАТРИМОНИУМ.МК   PATRIMONIUM.MK
Списание за културното наследство   PERIODICAL FOR CULTURAL HERITAGE
- споменици, реставрација, музеи -   - MONUMENTS, RESTORATION, MUSEUMS -
Година 17, број 22 / 2024   Year 17, N° 22 / 2024

Уредник   *Editor*
Дарко Николовски   Darko Nikolovski

Редакциски одбор: *Editorial board:*
Иван К. Заров   Ivan K. Zarov
Марула Николовска   Marula Nikolovska
Мирјана М. Машниќ   Mirjana M. Mašnić
Роберт Петковски   Robert Petkovski
Елизабета Касапова   Elizabeta Kasapova

International Editorial board:
Smiljka Gabelić (Belgrade)
Ioannis Sisiou (Kastoria)
Ivanka Gergova (Sofia)
Marina-Ileana Sabados (Bucharest)
Mihail Butirski (Moscow)
Jancarkova Julie (Prague)

Издавањето на ова списание го помогна   The publishing was supported by

Република Северна Македонија

Министерство за култура и туризам

ПАТРИМОНИУМ.МК   PATRIMONIUM.MK

Spisane za kulturnoto nasledstvo
- spomenici, restavracija, muzei -
Година 17, број 22 / 2024

PERIODICAL FOR CULTURAL HERITAGE
- MONUMENTS, RESTORATION, MUSEUMS -
Year 17, № 22 / 2024

КАЛАМУС   CALAMUS

Скопје 2024   Skopje 2024

СОДРЖИНА   CONTENTS

Гоце НАУМОВ, Дејан ГЕОРГИЕВ, Викторија МАЧКОВСКА, Феран АНТОЛИН, Амалиа САБАНОВ и Даруне ФРОСАР ИСТРАЖУВАЊЕ НА АРХЕОЛОШКИОТ ЛОКАЛИ- ТЕТ ВРБЈАНСКА ЧУКА ВО 2024 ГОДИНА [15]	Goce NAUMOV, Deni GEORGIEV, Viktorija MACHKOVSKA, Ferran ANTOLÍN, Amalia SABANOV and Darunee FROSSARD RESEARCH ON THE ARCHAEOLOGICAL SITE OF VRBJANSKA ČUKA IN 2024 [42]
Гоце НАУМОВ, Јасмина ГУЛЕВСКА и Дејан ГЕОРГИЕВ АРХЕОЛОШКО ИСТРАЖУВАЊЕ НА ЛОКАЛИТЕТОТ ВЛАХО КАЈ ЖИВОЈНО ВО 2024 ГОДИНА [43]	Goce NAUMOV, Jasmina GULEVSKA and Dejan GEORGIEV ARCHAEOLOGICAL RESEARCH OF THE VLAHO SITE AT ŽIVOJNO IN 2024 [62]
<i>Перо СИНАДИНОВСКИ, Благоја КИТАНОВСКИ, Љиљана ШАЛАМАНОВ-КОРОБАР</i> НЕОЛИТСКАТА ПЕШТЕРА „МАТКА 1“ [63]	Перо СИНАДИНОВСКИ, Благоја КИТАНОВСКИ, Љиљана ШАЛАМАНОВ-КОРОБАР НЕОЛИТСКАТА ПЕШТЕРА „МАТКА 1“ [80]
<i>Викторија СОКОЛОВСКА</i> ПАЈОНИЈА И АГРИЈАНИЈА [81]	Viktorija SOKOLOVSKA PAEONIA AND AGRANIA CULTURAL [92]
<i>Владимир МИЛАНОВСКИ</i> РИМСКОТО ГРАТЧЕ КАЈ МАНАСТИРОТ СВЕТО ПРЕОБРАЖЕНИЕ – ЗРЗЕ [93]	Vladimir MILANOVSKI ROMAN TOWN AT THE MONASTERY OF HOLY TRANSFIGURATION – ZRZE [104]
<i>Никос ЧАУСИДИС</i> НОСОТ НА СВЕТИ ТРИФУН И ИНСЕКТОТ ВРЗ НОСОТ НА ЗЛАТНАТА МАСКА ОД ТРЕБЕНИШТЕ [105]	Nikos CHAUSIDIS THE NOSE OF ST. TRYPHON AND THE INSECT ON THE NOSE OF THE GOLD MASK FROM TREBENISHTE [144]
<i>Никола ХРИСТОВСКИ – СРНА</i> АРХЕОЛОШКИОТ ЛОКАЛИТЕТ „ЈЕНИ ЦАМИЈА“ – БИТОЛА [145]	Nikola HRISTOVSKI – SRNA THE ARCHAEOLOGICAL SITE OF “YENI MOSQUE” – BITOLA [162]
<i>Душко ТЕМЕЛКОСКИ</i> ЗАГУБЕНО СЕЛО И ДВЕ НЕГОВИ ЦРКВИ ВО ПРИЛЕПСКО [163]	Dushko TEMELKOSKI THE LOST VILLAGE AND ITS TWO CHURCHES IN THE REGION OF PRILEP [170]
<i>Филипова СНЕЖАНА</i> ВИНОТО И ВИНОВАТА ЛОЗА [171]	Filipova SNEŽANA THE WINE AND THE VINE [190]
<i>Elizabeta DIMITROVA</i> HOUSES OF THE HOLY [191]	Елизабета ДИМИТРОВА “ДОМОВИТЕ НА СВЕТИТЕ” [204]

<i>Filipova SNEŽANA</i> THE PARABOLA OF THE CAMEL AND THE NEEDLE EAR AND THE KTETOR IN VISUAL ART [204]	<i>Снежана ФИЛИПОВА</i> ПАРАБОЛА ЗА КАМИЛАТА И ИГЛЕНИТЕ УШИ, И КТИТОРОТ ВО ВИЗУЕЛНИТЕ УМЕТНОСТИ [212]
Дарко НИКОЛОВСКИ, Светлана МАЉЦЕВА КОЈ Е КТИТОРОТ НА ЦРКВАТА СВ. ДИМИТРИЈ ВО ВЕЛЕС [213]	Darko NIKOLOVSKI, Svetlana MALTSEVA WHO WAS THE KHTETOR OF THE CHURCH ST. DEMETRIUS IN VELES [230]
Смиљка ГАБЕЛИЋ ЛОКАЛИТЕТ КОД ЛЕСНОВА: МЕТАЛУРШКО – РУДАРСКИ САСКИ КОМПЛЕКС (?) [231]	Смиљка ГАБЕЛИЌ ЛОКАЛИТЕТ ВО БЛИЗИНА НА ЛЕСНОВО: МЕТАЛУРШКО-РУДАРСКИ САКСОНСКИ КОМПЛЕКС (?) [254]
<i>Jehona SPAHIU JANCHEVSKA</i> ICONOGRAPHIC ANALYSIS OF THE HAGIOGRAPHICAL ICON OF ST. NICHOLAS IN THE MUSEUM OF MACEDONIA [255]	<i>Јехона СПАХИУ ЈАНЧЕВСКА</i> ИКОНОГРАФСКА АНАЛИЗА НА ЖИТИЈНАТА ИКОНА НА СВЕТИ НИКОЛА ВО МУЗЕЈОТ НА МАКЕДОНИЈА [270]
Бисерка ПЕНКОВА ЗА ЕДИН УНИКАЛЕН ДЕТАЈЛ В КОМПОЗИЦИЈАТА СТРАШНИЈА СЪД НА КУКЛЕНСКИЈА МОНАСТИР: СВ. ПАВЕЛ ПРЕПРОСТИ В РАЈА [271]	Biserka PENKOVA A UNIQUE DETAIL IN THE COMPOSITION OF THE LAST JUDGEMENT FROM KOUKLEN MONASTERY: ST. PAUL THE SIMPLE IN HEAVEN [280]
<i>Снешка ЛАКАЛИСКА</i> ЦРКВА СВ. ВМЧ. ДИМИТРИЈА ВО СКОПЈЕ ОД 1727-1890 ГОДИНА [281]	<i>Sneška LAKALISKA</i> THE CHURCH OF THE HOLY MARTYR DEMETRIUS IN SKOPJE FROM 1727 – 1890 [302]
<i>Иванка ГЕРГОВА</i> СВЕТОГОРСКИ МОНАСИ ГРАВЬОРИ ОД РУСКА НАРОДНОСТ [303]	<i>Ivanka GERGOVA</i> ATHONITE MONKS ENGRAVERS OF RUSSIAN NATIONALITY [322]
<i>Александър КУЮМДЖИЕВ</i> ИКОНИ НА ЙОАН ОД ГАБРОВО В ПИРОТ И СТАНИЧЕНЕ [323]	<i>Alexander KUYUMDZHIEV</i> ICONS OF IOAN OF GABROVO IN PIROT AND STANIČENJE [332]
Aleksandar VASILESKI, Katerina ROSIKOPULOS THE DEPICTIONS OF ST. NAUM OF OHRID IN THE ICON PAINTING FROM THE 19th CENTURY IN THE CHURCHES OF PRILEP [333]	Александар ВАСИЛЕСКИ, Катерина РОСИКОПУЛОС ПРЕТСТАВИТЕ НА СВЕТИ НАУМ ОХРИДСКИ ВО ИКОНОПИСОТ ОД 19 ВЕК ВО ПРИЛЕПСКИТЕ ЦРКВИ [344]
Небојша С. ГАЏИЋ ВЕРНАКУЛАРНА АРХИТЕКТУРА ШАР-ПЛАНИНЕ [345]	Nebojša S. GADŽIĆ VERNACULAR ARCHITECTURE OF THE ŠAR MOUNTAINS [356]
Ангелина ПОПОВСКА СВОДНИ ФРЕСКИ НА СИСТЕМ ОД ДРВЕНИ КОНСТРУКЦИИ ВО ПРЕРОДБЕНСКИТЕ ЦРКВИ ОД XIX ВЕК [357]	<i>Angelina POPOVSKA</i> VAULT FRESCOES OF A SYSTEM OF WOODEN STRUCTURES IN THE REVIVAL CHURCHES OF THE XIX CENTURY [376]

Јасна ГРУЈОСКА-КУНЕСКА, Вероника ШЕНДОВА
ДОКУМЕНТАЦИЈА И КОНЗЕРВАЦИЈА НА
КУЛТУРНО-ИСТОРИСКИ ОБЈЕКТИ: СТУДИЈА
НА ЦРКВАТА СВ. НИКИТА СО ТЕХНИКА ЗА 3Д
ЛАСЕРСКО СКЕНИРАЊЕ
[377]

Jasna GRUJOSKA-KUNESKA, Veronika ŠENDOVA
DOCUMENTATION AND CONSERVATION OF
CULTURAL-HISTORIC BUILDINGS: STUDY ON THE
CHURCH OF ST. NIKITA USING 3D LASER SCANNING
TECHNOLOGY
[384]

Јасна ГРУЈОСКА-КУНЕСКА, Вероника ШЕНДОВА
КУЛТУРНО-ИСТОРИСКИ ОБЈЕКТИ
ВО СЕИЗМИЧКИ ПОДРАЧЈА
[385]

Jasna GRUJOSKA-KUNESKA, Veronika ŠENDOVA
CULTURAL-HISTORIC BUILDINGS IN SEISMIC
REGIONS
[396]

Ангелина ПОПОВСКА
КРАТОК ИЗВЕШТАЈ КОН СОСТОЈБАТА И
ТРАНСПОРТОТ НА 20 УКРАДЕНИ И ВРАТЕНИ
ИКНИ ОД АЛБАНИЈА ВО С. МАКЕДОНИЈА
ВО 2023 ГОДИНА
[397]

Angelina POPOVSKA
BRIEF REPORT ON THE CONDITION AND
TRANSPORTATION OF TWENTY (20) ILLEGALLY
EXPORTED AND RETURNED ICONS FROM
ALBANIA TO N. MACEDONIA IN 2023
[406]

Катерина РОСИКОПУЛОС
ПРИКАЗ НА ИЗЛОЖБАТА „СРЕДНОВЕКОВЕН НАКИТ ОД ТИКВЕШ“
[407] [410]

Овој број на списанието
PATRIMONIUM.MK
Во чест на
ВИКТОРИЈА ПОПОВСКА - КОРОБАР

Биографски податоци на д-р Викторија Поповска-Коробар (Скопје, 1954)

Образование

- 1978 – Дипломирала на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ – Филозофски факултет, Група за историја на уметноста со археологија, Скопје.
- 2003 – Магистрирала на истиот факултет со темата „Иконописот во Охрид од XVIII век“.
- 2008 – Докторирала на истиот факултет со темата „Сликаството во Слимничкиот манастир Света Богородица“.

Работно искуство

1978 – 2016 Работела во Националната установа Музеј на Македонија – Скопје, со звањето кустос советник и раководител на „Збирката икони и други религиски и уметнички предмети“. Вршела должност директор на Музејот на Македонија–Скопје (1989 –1990), раководитела со Одделот за средновековна уметност (1995–2006) и го уредувала референтното стручно-научно списание на матичниот музеј – *Зборник за средновековна уметност*. Нејзиниот најзначаен стручен придонес се обработката на иконите во збирката, грижата за нивната конзервација и реставрација и изготвувањето на постојаната изложбена поставка (2001) со научен каталог за репрезентативните дела од музејската колекција (2004). Во изложбената дејност на Музејот била вклучена во повеќе проекти, од кои како самостоен автор/куратор се издвојуваат студиските тематски изложби посветени на Полошкиот (1998) и на Лесновскиот манастир (2000). Работела и на постојаните изложбени поставки во црквата Св. Никола во Куманово (2001) и во Бигорскиот манастир Св. Јован Крстител (2008). Учествовала во презентирањето на антологиските иконописни дела од македонските збирки во Париз (1999), во Краков (2000), во Њујорк (2004) и во Утрехт (2011). Се ангажирала како раководител на стручни тимови за валоризација и ревалоризација, и на комисији за ревизија на елаборати поврзани со заштитата на недвижни и движни културни добра. Остварила плодотворна соработка и одлични колегијални односи во земјата и во странство.

2009 – 2014 Била избрана во звањата научен соработник и виш научен соработник во Институтот за национална историја при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ каде што учествувала во наставата на постдипломски студии во доменот на историјата на уметноста.

Нејзиниот посебен научно-истражувачки интерес е источнохристијанското зографско сликарство (XV – XIX век) во Македонија и другите балкански земји.

Библиографија на д-р Викторија Поповска-Коробар

Монографии:

Икони од Музејот на Македонија. Скопје: Музеј на Македонија, Скенпоинт, 2004.

Иконописот во Охрид во XVIII век. Скопје: Култура, 2005.

Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно/стручни зборници и списанија:

„Иконе из XVIII века из цркве Светог Димитрија у Битољу“. *Свеске IX*, 17, 1986, 89–98.

„Прилог кон проучувањето на ликовните врски помеѓу манастирот Драча и сликарството од првата половина на XVIII век во Македонија“. *Зборник за средновековна уметност 1*, 1993, 149–154.

„Два примерока на црковна резба“. *Зборник за средновековна уметност 1*, 1993, 189–195.

„Претстава на северномакедонски пустиножители“. *Културен живот XXXIX*, 1, 1994, 32–36.

„Полошкиот полиелеј како најстара датирана резба во Македонија“. *Годишен зборник* кн. 23(49), Филозофски факултет на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“–Скопје, 1996, 509–522.

“The Icon of Jesus Christ the Saviour and the Question of the Continuity of Ohrid Painting School from the 15th C.”. *Изкуство 33–34*, 1996, 34–38.

- „Кон атрибуцијата на живописот во црквата на Слимничкиот манастир“. *Зборник за средновековна уметност 2, во чест на Загорка Расолкоска*, 1996, 213–237.
- „Хоросни икони од Зрзе – дела на линотопски зографи од втората четвртина на XVII век“. *Тематски зборник на трудови 1(икони, иконопис, иконостас, иконографија)*. Уред. П. Миљковиќ-Пепек. Скопје: Републички завод за заштита на културното наследство, 1996, 9–17.
- „Белешки за иконостасот од црквата Св. Ѓорѓи Полошки“, *Културен живот, год. XLII, 1*, 1997, 47–54.
- „Към атрибуцијата на живописата в Слимнички манастир и нейните паралели в някои църкви в България“. *Проблеми на изкуството 2*, 1997, 3–9.
- „Икони од XVIII век со епирска провениенција“. *Зборник за средновековна уметност 3*, 2001, 186–196.
- „Зографите Крсте од Велес и Крсте Поп Трајанович“. *Прилози XXXIII/1*. Скопје: МАНУ, 2002, 87–102.
- „Прилог кон делото на зографот јеромонах Константин“. *Зборник за средновековна уметност 4*, 2003, 33–44.
- „Охридскиот зограф Михаил од XVIII век“. *Културно наследство XXVIII – XXIX (2002–2003)*, посветено на проф. д-р Петар Миљковиќ-Пепек, 2004, 189–197.
- „Бележки за неизвестни икони од зографите Христо Димитров и Димитар Христов“. *Проблеми на изкуството 1*. 2005, 44–49.
- „Претставата на свети Никола Нови во Слимничкиот манастир“. *Зборник за средновековна уметност 5*. 2006, 105–118.
- „Зографот монах Антониј Јованов во уметноста од првата половина од XIX век“. *Јубилеен зборник на митрополит Тимотеј*. Охрид: МПЦ Дебарско-кичевска епархија, 2006, 279–293.
- „Зографът монах Антоний Йоанов в изкуството од първата половина на XIX век“. *Проблеми на изкуството 4*, 2007, 14–19.
- „Зидно сликарство с краја XV века у манастирској цркви Свете Петке код Брајчина“. *Зборник радова Византолошког института 44/2*, 2007, 549–565.
- „Сведоштвата за Христовата двојна природа во живописот на нартексот во Св. Богородица Слимничка“. *Зборник за средновековна уметност 6*, 2007, 153–171.
- „Иконописот во Охрид од XVIII век“. *Предавање на XXXIX Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура*, Охрид 14 – 31 август 2006, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ 2007, 253–264.
- „Атрибуција фресака на јужној фасади цркве Ваведења (Св.Спаса) у Кучевишту“. *Саопштења XLI*, 2009, 137–154.
- „Иконописот во Охрид во XVIII век“. *Ликовната уметност на почвата на Македонија од IX до крајот на XIX век*, книга 21. Уред. Ѓ. Старделов. Скопје: МАНУ, 2010, 1077–1104.
- „Икона Богородице Живоносног источника из XVIII века у манастиру Свете Пречисте–Кичевске“. *Ниш и Византија VIII*. Симпозиум, Ниш 3–5. јун 2009. Зборник радова, 2010, 219–230.
- „Претставата на Седмочислениците во контекст на сликаната програма во Сливничкиот манастир“. *Свети Климент Охридски и Охридската духовна и книжевна школа. Четврта научна средба по повод патрониот празник на Националната и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски – Скопје“*. Скопје, 7.12. 2010, 61–74.
- „Охридско-струшки иконописни траги од втората половина на XV век“. *Патримониум.МК III*, 7–8, 2010, 289–302.
- „Иконата на свети Наум Охридски од црквата Св. Спас во Скопје“. *Меѓународен научен симпозиум „1100 години од упокојувањето на свети Наум Охридски“*, Охрид октомври 2010. Охрид: Македонска Православна црква – Охридска архиепископија, Дебарско-кичевска епархија, 2011, 187–193.

- „Зографи од кругот на Јован Теодоров од Грамоста околу средината на XVI век“. *Меѓународни научни скуп „На траговима Војислава Ј. Ђурића“*. Београд и Скопје, новембра 2009. Уред. Д. Медаковиќ, Ц. Грозданов. Београд: САНУ, Одељење историјских наука, књ. СXXXV, Научни скупови књ. 33, 2011, 313–323.
- „Нов поглед на ѕидното сликарство во Мрзеноревечката црква Св. Никола“. *Патримониум.МК* IV, 9, 2011, 1157–177.
- [Co-author Gjorgiev Dragi] „Icons from the Museum of Macedonia with Ottoman Prayer Inscriptions“. *Историјски часопис* књ. LX, 2011, 247–269.
- „Сливничкиот циклус на Богордичиниот Акатист“. *Патримониум.МК* V, 10, 2012, 259–272.
- „The Holy Church Fathers’ Fountain of Wisdom in the Sixteenth-Century Church at Mrzen Oraovec“. *Scripta & e-Scripta*, Vol. 10–11, 2012, 355–364.
- „Представа монаховог искушења у лесновској припрати“. *Саопштења* XLIV, 2012, 103–114.
- „Деисисниот Чин од охридската црква Св. Никола Болнички (прелиминарна атрибуција)“. *Прилози посветени на академик Цветан Грозданов по повод 50 години научноистражувачка дејност*. Зборник на трудови од научниот собир во Охрид, 4 октомври 2012. *Прилози* XLIV 1–2, 2013, 121–142.
- „За иконостасот на црквата Св. Ѓорѓи во Лазарополе“. *Патримониум.МК* VI, 11, 2013, 223–249.
- „Иконостасот на Бигорскиот манастир во XVI – XVII век (претпоставена реконструкција)“. *Патримониум.МК* VII, 12, 2014, 243–259.
- „Иконостасот во црквата на Бигорскиот манастир во XVIII век“. *Бигорски манастир – 20 години возобновено манастирство*. Зборник на текстови. Ростуше: Свештена Бигорска обител „Св. Јован Крстител“, 2015, 382–401.
- „Ѕидното сликарство во црквата на Слимничкиот манастир“, *Патримониум.МК* VIII, 13, 2015, 209–247.
- „Сликарството на западната фасада на манастирската црква во Слимница“. *Monumenta* 1, 2016, 143–162.
- „Searching for the Paintings by Theodosij of Veles from the Early Nineteenth Century“. *Marginalia. Art Readings. Thematic Peer-reviewed Annual in Art Studies*. Eds. I. Gergova and E. Moussakova. Sofia, 2018, 399–412.
- „Навраќање на старите хороси во Република Македонија“. *Патримониум. МК* XI, 16, 2018, 269–304.
- „Белешка о стилским паралелама ѕидног сликарства у цркви Светог Јована Претече у Јашуњи (1524)“. *Саопштења* L, 2018, 111–122.
- „Сликарските индикации за хронологијата на црквата во Мажучиште кај Прилеп (крај на XIV – крај на XIX век)“. *Патримониум. МК* XIII, 18, 2020, 477–508.
- „Ботунските царски двери од XVI век“. *Храмот Успение на Пресвета Богородица во село Ботун*. Зборник на текстови. Охрид: МПЦ-ОА, Издавачка установа Канео при Дебарско-кичевска епархија, 2023, 50–54.
- „Иконата на Богородица Елеуса Кикоска во Штип“. *In Memoriam, Сборник в памет на проф. д. изк. Елена Попова*. Ред. И. Гергова, М. Прашкова. Велико Търново: Великотърновски Универзитет „Св.Св. Кирил и Методиј“ Православен богословски факултет, 2023, 230–245.

Научно-популарни книги:

- [Соавторство] *Христијански споменици*. Едиција „Македонско културно наследство“. Уред. Ј. Тричковска. Скопје: УНЕСКО–Венеција и Министерство за култура на РМ–Управа за заштита на културно наследство, 2008, 28–31, 52–55, 86–89, 94–99, 104–113, 134–139, 144–153.

[Соавторство] *Охрид светско наследство*. Едиција „Македонско културно наследство“. Уред. П. Кузман, Ј. Тричковска, З. Павлов. Скопје: УНЕСКО–Венеција и Министерство за култура на РМ–Управа за заштита на културно наследство, 2009, 94–97, 126–131, 154–155.

[Соавторство] „Црквата Света Пречиста – Ќелија како културно наследство“. *Црквата Света Богородица Пречиста-Ќелија*. Скопје: Скенпоинт, 2009, 46–110.

Лесновски манастир. Штип: МПЦ–ОА, Брегалничка Епархија, Манастир Св. Гаврил Лесновски, 2023.

Каталози од тематски изложби

Полошки манастир Св. Ѓорѓи. Скопје: Музеј на Македонија, 1998.

[Соавторство] *Trésors médiévaux de la République de Macédoine*. Paris: Musée national du Moyen Âge Thermes de Cluny, 9 février – 3 mai, 1999, 44–107.

Лесновски манастир. Скопје: Музеј на Македонија, 2000.

[Соавтор Зисовска Јасмина] *Икони од Кумановско во црквата Св. Никола во Куманово*. Куманово: Народен Музеј, 2000.

[Соавторство] *Sztuka Ikony, Malarstwo sakralne Macedonii (XI–XIX w.)*. Red. S. Skrzyniarz. Kraków: Buiro Festiwalowe Kraków, 2000, 17–110.

[Соработник на каталог] *Byzantium Faith and Power (1261–1557)*. Ed. H. C. Evans. New York: Metropolitan Museum of Art, 2004, V. P-K, Cat. No. 92 (Icon with the Holy Virgin Pelagonitissa)

Енциклопедиски одредници

Македонска енциклопедија, кн. 1 (А–Љ). Ред. акад. Б. Ристовски. Скопје: МАНУ, 2009, В.П.-К. – четиринаесет одредници за зографи од XIX век (А–Г).

